

[Svět jako celek]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1998](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1998](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 27. 12. 1998
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 27. 12. 1998

[Svět jako celek]

Staří Řekové byli přesvědčeni o tom, že svět jako celek je nejen krásně uspořádán, ale že je celkem, HOLON, a dokonce živým celkem, „živokem“ (jak překládá Novotný). Tak je tomu výslovně u Hérakleita, ale o živoucnosti ARCHÉ byli přesvědčeni už první, tzv. iónští filosofové. K tomuto přesvědčení bude asi zapotřebí se vrátit; tušil to Emanuel Rádl, když ve svém filosofickém odkazu po vzpomínce na Vesalia položil otázku, zda se i v našich představách jednou vesmír jakoby neprobudí a neotáže se nás, co to s ním děláme, když jej svými vědeckými přístupy pitváme, jako by byl docela mrtvý. Rozumíme-li pod životem jen to, co jsme přidělili mezi zvířata, rostliny a jednobuněčné, pak ovšem něco takového nedává dost smyslu, neboť vesmír není organizován a strukturován jako jedna živá bytost. To však vyplývá jen z našeho pojetí (resp. předpojetí), anebo je to jen terminologická otázka. Svět, v němž žijeme, tj. onen vesmír, jehož hranic ještě ani neznáme, je zřejmě zařízen jednak na vznikání a zanikání, tj. na také vznikání nového, a jednak na někdy pozoruhodně komplikované způsoby zachování toho, čeho bylo vznikem nového dosaženo. Zdá se proto, že jevová podoba těchto dvou stránek světa skutečnosti

není dost přesně postížena dvěma tendencemi, totiž entropickou a negetropickou, jak na to poukazovali někteří významní myslitelé po druhé světové válce. Ve skutečnosti tu je situace taková, že entropická tendence je jen jakousi nadstavbou tendence k vznikání nového, k níž ovšem původně nutně náleží tendence opačná, totiž k zanikání všeho, co takto jako nové vzniklo. Ono zanikání je integrální součástí tendence k novému, nebo nové nůž být novým jen za cenu zaniknutí toho, co bylo novým dříve. Schopnost replikace není pouze setrvačnou tendencí, nýbrž je nástrojem ve službách tlaku nového (resp. tlaku k novému), neboť nové, které je novým jen za cenu zániku starého, je v hlubším, podstatnějším smyslu přece jen vždy opět „starým novým“. Jenom tehdy, když se staré nové stane „novým starým“, tj. starým pro nějaké nové, může být staré vskutku překonáno a nikoliv pouze zopakováno.

(Písek, 981227-1.)